

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

Aprentatge servei com a metodologia formativa dels estudiants d'infermeria de la Universitat de Girona en l'entorn comunitari de l'Escola d'Adults de Salt

Bonmatí-Tomàs, Anna.

Universitat de Girona
Facultat d'Infermeria
C/ Emili Grahit 77 17003, Girona, Espanya
anna.bonmati@udg.edu

Olabarrieta Zaro, Elena.

Institut Català de la Salut
CAP Alfons Moré Paretas
Passeig Marqués de camps s/n 17190, Salt, Espanya
elena.olabarrieta@udg.edu

Triadó Tràfach, Lourdes.

CFA Les Bernardes/Escola d'Adults de Salt
c/ Sant Dionís 42 17190, Salt, Espanya
b7005339@xtec.cat

Corominas Vilalta, Dolors.

Institut d'Assistència Sanitària
C/ Doctor Castany s/n 17190, Salt, Espanya
dolors.corominas@ias.cat

Benharref Taya, Fatiha.

Institut d'Assistència Sanitària
C/ Doctor Castany s/n 17190, Salt, Espanya
fatiha.benharref@ias.scs.es

Juvinya Canal, Dolors.

Universitat de Girona
Facultat d'Infermeria
C/ Emili Grahit 77 17003, Girona, Espanya
dolors.juvinya@udg.edu

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

1. RESUM:

La Facultat d'Infermeria de la Universitat de Girona ha realitzat una experiència d'Aprenentatge Servei conjuntament amb el servei de mediació, l'Escola d'Adults i el Centre d'Atenció Primària de Salt. L'objectiu era l'avaluació de l'aprenentatge i servei realitzat pels estudiants d'Infermeria segons els diferents actors. S'ha emprat una metodologia qualitativa d'avaluació que ha permès concloure l'assoliment dels d'aprenentatges en comunicació i diversitat cultural i una valoració molt positiva per part dels actors.

2. ABSTRACT:

The Faculty of Nursing of the Universitat de Girona has been carried out a Service Learning experience in conjunction with the mediation service, the Escola d'Adults and the Primary Care Center of Salt. The aim was the evaluation of the learning and service carried out by the nursing students according to the different actors. A qualitative methodology of evaluation has been used that has allowed to conclude the achievement of the learning of communication and cultural diversity and had a very positive evaluation on the part of the actors.

3. PARAULES CLAU: 4-6

Aprenentatge servei, infermeria, persones immigrants, Escola Adults

4. KEYWORDS: 4-6

Service-learning, nursing, immigrants, School of Adults

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

5. DESENVOLUPAMENT:

Antecedents

L'aprenentatge servei (ApS) és una metodologia que es defineix com “una proposta educativa en la qual els participants aprenen alhora que treballen en necessitats reals de l'entorn amb la finalitat de millorar-lo” (Puig, Batlle, Bosch i Palos, 2006). Segons Furco (2002) l'objectiu de l'ApS és comprometre les persones en activitats que combinin el servei a la comunitat i l'aprenentatge acadèmic segons els continguts curriculars.

Els requisits bàsics per tal de considerar una experiència docent com ApS són: un aprenentatge sistematitzat; un servei, que parteixi de les necessitats reals de l'entorn; un projecte, amb una intencionalitat pedagògica, educativa i avaluable; una participació activa dels estudiants, de la comunitat i de la universitat i una reflexió que permeti incrementar la responsabilitat social (Puig et al., 2006).

En els estudis d'infermeria es coneixen experiències d'ApS des del final de la dècada dels 90 (Simoni i McKinney, 1998). Aquestes han estat activitats de promoció de la salut i de salut comunitària (Adegdola, 2013).

L'ApS dona l'oportunitat d'establir una col·laboració entre la comunitat i la universitat per tal de treballar sobre els determinants socials de la salut (Sabo et al., 2015), influenciant especialment en les poblacions vulnerables (Cromer i Garvin, 2013). Aquest fet facilita que els estudiants d'infermeria incrementin les seves competències en el desenvolupament de la responsabilitat civil, l'aprenentatge de la diversitat cultural (Taylor, Pruitt i Fasolino, 2017) així com l'aprenentatge reflexiu (Adegdola, 2013; Cornelius, Godshall i Wittmann-Price, 2013).

Des del 2015, la Facultat d'Infermeria de la Universitat de Girona col·labora conjuntament amb l'Institut d'Assistència Sanitària (IAS), l'Escola d'Adults (EA) i el Centre d'Atenció Primària (CAP) de Salt en una activitat d'ApS de promoció de la salut dirigida a les persones nouvingudes que acudeixen a l'EA per tal de promocionar els seus hàbits i estils de vida saludable.

El curs 2016-2017 es va realitzar una activitat de promoció d'alimentació saludable dels estudiants del Grau d'Infermeria en el marc de la celebració de la 1a Setmana de la Salut de de l'Escola d'Adults de Salt amb el suport del CAP de Salt i de les mediadores de l'IAS.

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

Objectiu

1. Avaluar l'aprenentatge en les competències de comunicació i de la competència de la diversitat cultural per part dels estudiants d'Infermeria a l'Escola d'Adults de Salt des de la perspectiva dels diferents els actors.
2. Avaluar el servei de l'activitat d'ApS dels estudiants del Grau d'Infermeria a l'Escola d'Adults de Salt des de la perspectiva dels diferents els actors.

Metodologia

En aquesta activitat d'ApS hi van participar 15 estudiants de 2n curs de l'assignatura de Infermeria Comunitària I. Tots ells van ser voluntaris, i abans d'iniciar l'activitat van rebre una formació complementària tant del contingut de la sessió com de la adaptació cultural apropiada per aquest col·lectiu. Els estudiants, agrupats en parelles, varen realitzar un total de 20 sessions de 50 minuts a diferents grups. Cada parella va realitzar 3 vegades aquesta sessió basant-se en el material docent proporcionat pel professorat en format powerpoint. Els objectius d'aprenentatge pels estudiants són la millora en les competències de comunicació i del coneixement de la diversitat cultural.

L'avaluació de l'activitat es va dur a terme des d'una vessant qualitativa al finalitzar cada sessió tant per part tant del professorat de l'Escola d'Adults, les mediadores, les persones immigrants participants com els mateixos estudiants. El professorat de l'Escola d'Adults i les mediadores culturals varen avaluar, mitjançant una graella els aspectes positius i aquells que calia millorar, tant per l'aprenentatge de l'estudiant com de la utilitat del servei envers els participants. Les persones immigrants realitzaven l'avaluació del servei i la seva satisfacció de l'activitat realitzada mitjançant la col·locació de gomets en una graella classificada en 5 gradients "Molt bé" "Bé" "Regular" "Mal" i "Fatal". Aquesta es va adaptar per poder ser resposta per a tots els nivells d'alfabetització (figura 1). Per últim, els estudiants avaluaven el seu aprenentatge, identificant els punts de millora, el com s'havien sentit i una reflexió personal sobre aquesta activitat on es recollien aspectes del servei realitzat (figura 2).

Resultats

Varen participar en aquesta activitat d'ApS: 24 professors de l'Escola d'Adults de Salt, 4 mediadores culturals de l'IAS, 216 persones immigrants, 3 professores de la Facultat

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

d'Infermeria i 15 estudiants d'infermeria.

La valoració per part del professorat i les mediadores de l'activitat d'ApS va ser molt positiva tant per la temàtica com per la metodologia de l'activitat. A més, aquests referien que als participants els va semblar d'utilitat i que en algun cas, en les següents sessions del curs, es va continuar treballant aquest tema en més profunditat. Respecte als estudiants destacaven la seva gran motivació i esforç en transmetre el contingut durant les exposicions. Els aspectes positius i negatius a destacar del seu aprenentatge es presenten en la taula 1.

En referència a l'avaluació realitzada pels participants, el 90.74% van avaluar la sessió amb el màxim de qualificació respecte a la seva satisfacció amb l'activitat "molt bé" i la resta, 9.26% la van avaluar com "bé".

Els resultats en relació als aspectes positius i els de millora proposats pels estudiants es presenten a la taula 2. En relació a la reflexió personal i des d'una perspectiva d'avaluació qualitativa molts d'ells destaquen que ha estat una experiència gratificant:

"M'ha agradat molt fer les sessions i m'he sentit realitzada. A més han estat molt acollidors". "Et sents més satisfet amb tu mateixa". "Me gustaría volver a hacerlo. Es muy interesante."

Altres descriuen que s'han sentit còmodes i que creuen que ha estat un servei per aquest col·lectiu:

"Tot i que estava molt nerviosa al principi, després, vaig sentir-me molt a gust a més a més, les noies que ens escoltaven, es van interessar pel tema i va ser molt productiu". " Et dones compte de que a la població hi ha molta gent que necessita tenir conceptes molt bàsics sobre la nutrició, a més molta gent té conceptes erronis sobre alguns aliments."

Tots ells destaquen algun punt d'aprenentatge tant en la vessant comunicativa com al considerar que aquesta activitat els pots servir pel seu futur professional:

"Pienso que esta experiencia servirá para mi trabajo en el futuro". "Considero que és una gran experiència que ens serveix per aprendre a comunicar-nos amb persones amb poc recursos idiomàtics i conèixer les diferents cultures". "S'aprèn molt, s'aprèn a seleccionar les coses més importants i més entenedores i a vocalitzar més i fer més mímica".

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

Conclusions

Els resultats obtinguts ens permeten concloure que aquesta activitat ha estat adequada per assolir els objectius d'aprenentatge i de servei per part dels estudiants tant des de la perspectiva dels professors de l'Escola d'Adults, les mediadores, com dels mateixos estudiants.

Els resultats de l'avaluació per part dels estudiants coincideixen amb els mostrats per Callister, Hobbins i Garbet (2000) en quan a la satisfacció elevada per l'experiència personal viscuda i aprofundiment en el coneixement de les necessitats de la comunitats així com en la seva preparació com a futurs infermers/es.

L'avaluació qualitativa realitzada per part dels participants sobre l'activitat són comparables amb els de l'estudi de Morín Fraile et al. (2017) on el grau de satisfacció dels participants és de 8,8 mentre que el nostre estudi s'obté d'un 90.74% del gradient "molt bé".

Finalment, podem afirmar que aquesta activitat ha complert els requisits bàsics definits per Puig et al. (2006) per a ser considerada una activitat d'ApS. Segons la rúbrica d'autoavaluació i millora dels projectes d'ApS (De Puig et al., 2013), podem descriure entre els punts forts el gran nombre d'organitzacions implicades des del primer moment en el projecte i el sentit de servei transformador al donar resposta a una necessitat real de la comunitat.

Entre els punts de millora destacar-ne dos. El primer, seria la necessitat de la realització d'una avaluació competencial amb criteris millor definits, és a dir, desenvolupar un pla d'avaluació competencial definit pel professorat i personalitzat pels mateixos estudiants. En aquest sentit l'aprenentatge servei assoliria la dimensió pedagògica que el diferencia de l'aprenentatge espontani o a l'atzar que es produeix en qualsevol activitat. Una bona proposta fóra la realització d'una reflexió prèvia per part dels participants sobre les expectatives individuals d'aprenentatge competencial amb l'activitat d'ApS referides a la proposta pedagògica suggerida pel professorat. L'avaluació de l'assoliment d'aquestes expectatives formaria part de la reflexió personal final del propi estudiant.

Un segon punt de millora fóra el increment de la participació activa tant per part dels estudiants com dels participants en totes les fases del projecte. Entre les possibles propostes caldria que els participants també formessin part de les reunions on es

ESPais D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

decideix la temàtica a tractar durant la setmana de la salut per tal que fossin ells també part implicada en el diagnòstic i prioritització de les necessitats en salut de l'entorn. Per altra banda, també caldria que els estudiants participessin des de les primeres fases de l'activitat d'ApS dissenyant la formació específica prèvia a la realització de l'activitat i que a partir d'aquesta, estructurassin diferents opcions de realització de l'activitat d'ApS per tal que els participants poguessin escollir segons el seu interès una de les propostes.

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

5.1. FIGURA O IMATGE 1

Avaluació Participants

DIA:

HORA SESSIÓ:

 muy bien very good	 bien good	 regular (así, así) ok	 mal not well	 fatal bad

5.2. FIGURA O IMATGE 2

Avaluació Estudiants

COM T'HAS SENTIT DURANT LA SESSIÓ?

DIA:

HORA SESSIÓ:

 muy bien very good	 bien good	 regular (así, así) ok	 mal not well	 fatal bad
ASPECTES POSITUS a DESTACAR del DESENVOLUPAMENT de la SESSIÓ:		ASPECTES a MILLORAR del DESENVOLUPAMENT de la SESSIÓ:		
REFLEXIÓ PERSONAL:				

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

FIGURA O IMATGE 3

TAULA 1

Aspectes Positius	Aspectes a Millorar
<ul style="list-style-type: none"> • El llenguatge utilitzat s'adaptava als alumnes del grup emprant molts exemples • Bona interacció amb el grup • Exposició clara i ben estructurada amb conceptes senzills i explícits • Coneixement de plats típics de diferents cultures	<ul style="list-style-type: none"> • Incidir més sobre els seus costums culturals d'origen • Caldria fer l'explicació més a poc a poc i vocalitzant • Assenyalar la imatge per facilitar el seguiment de la sessió • Fer més amena la sessió amb anècdotes

5.3. FIGURA O IMATGE 4

TAULA 2

Aspectes Positius	Aspectes a Millorar
<ul style="list-style-type: none"> • Hem captat l'atenció dels alumnes. La informació ha estat senzilla i clara. • Bona interacció amb els participants. • Suggestir si tenien preguntes o dubtes. • Interès mostrat per les participants • El vídeo com a instrument facilitador per ajudar a entendre. • Adaptar el nivell de la sessió als participants. • Assegurar que entenguessin la informació. • Parlar de plats típics de casa país, facilita l'entendre la informació i fomentar la participació.	<ul style="list-style-type: none"> • Fer participar més als oients i parlar més a poc a poc. • Intentar motivar més preguntes sobre els seus dubtes. • Explicar només el bàsic per tal que els participants puguin seguir l'explicació • Emprar més material de suport i realitzar activitats • La disposició de la classe hauria estat millor en rotllana.

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES (segons normativa APA)

Adegbola, M. (2013). Relevance of service learning to nursing education. *The ABNF Journal*, 24, 39.

Callister, L.C., i Hobbins-Garbett, D. (2000). "Earn to learn, go forth to serve": Service learning in nursing education. *Journal of Professional Nursing*, 16, 3, 177-183.

Cornelius, F.H., Godshall, M., i Wittmann-Price, R.A. (2013). Facilitating learner development through service learning. In R.A. Whittmann-Price, M. Godshall, i L. Wilson (ed.), *Certified nurse educator (CNE) review manual* (2nd ed., p. 177-214). New York: Springer.

Cromer, P., i Garvin, J. (2013). An inter-professional partnership model for care delivery to assess obesity and related comorbidities among Hispanic female farm workers & others. *International Association for the Study of Obesity*. Boston. Recuperat de <http://hdl.handle.net/10675.2/581816>

Furco, A. (2002). Is service Learning really better than community service? Dins: Furco, A i Sheeley, H. Billing (ed.), *Service-Learning: The Essence of the Pedagogy*. p. 25. Greenwich: Information Age Publishing.

Kohlbray, PM. (2016). The impact of International Service-Learning on Nursing Student's Cultural Competency. *Journal of Nursing Scholarship*, 48, 3, 303-311.

Morín, V., Sancho, R., Galimany, J., Guix, E.M., Estrada, J.M., Vazquez, M., Rubio, L., i Escofet, A. (2017). Service Learning and Health education: Innovation in nursing education. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 237, 956-961.

Puig, J.M., Batlle, R., Bosch, C. i Palos, J. (2006). *Aprenentatge servei. Educar per a la ciutadania*. Barcelona: Editorial Octaedro.

Puig, J., Martín, X., Rubio, L., Palos, M., Gijón, M. i Graell, M. (2013). *Rúbrica per a l'autoavaluació i la millora dels projectes d'APS. Grup Recerca en Educació Moral*. Facultat d'Educació de la UB. Recuperat de: http://www.aprenentatgeservei.cat/intra/aps/documents/aps_autoevaluacio_cat_IMP_A5.pdf

Sabo, S., de Zapien, J., Teufel-Shone, N., Rosales, C., Bergsma, L., i Tarn, D. (2015). Service learning: A vehicle for building health equity and eliminating health disparities. *American*

ESPAYS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

Journal of Public Health, 105(Suppl. 1), S38-S43.
<https://doi.org/10.2105/AJPH.2014.302364>

Simoni, P. S., i McKinney, J. A. (1998). Evaluation of service learning in a school of nursing: Primary care in a community setting. *Journal of Nursing Education*, 37,122-128.

Taylor, W., Pruitt, R., i Fasolino, T. (2017). Innovative Use of Service-Learning to Enhance Baccalaureate Nursing Education. *Journal of Nursing Education*, 56, 9.
doi:10.3928/01484834-20170817-09